

Резюме на Програмата за развитие на човешките ресурси за периода 2021-2027 (29 септември 2020 г.)

Настоящото резюме е подготвено от екипа на НСОРБ, на база на проекта на Програмата за развитие на човешките ресурси (ПРЧР) за програмен период 2021-2027 към 29 септември 2020 г., публикуван на <https://esf.bg/proekti-na-prchr/>

Програмна стратегия:

Подкрепата от ПРЧР 2021-2027 е насочена към преодоляване на предизвикателствата в сферата на пазара на труда и на пречките пред социалното включване на уязвими групи от обществото.

Програмата се финансира от Европейския социален фонд + (ЕСФ+) и е ориентирана към постигането на цел на политиката (ЦП) 4 „По-социална Европа - реализиране на европейския стълб на социалните права“ и по-конкретно към специфичните ѝ цели за:

- подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика;
- модернизирание на институциите и службите на пазара на труда за оценяване и предвиждане на потребностите от умения с цел осигуряване на своевременна и съобразена с нуждите помощ, а също и за подпомагане на съответствието между търсенето и предлагането на пазара на труда, на преходите и на мобилността;
- насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятия и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве;
- насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност;
- поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за работа;

- подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи.

Планира се Програмата да има 3 основни приоритета, както и такъв за техническа помощ, както следва:

- Приоритет 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“;
- Приоритет 2 „Социално включване и равни възможности“;
- Приоритет 3 „Интегрирани териториални инвестиции“;
- Приоритет 4 „Техническа помощ“

1. Приоритет 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“:

Действия за подкрепа в рамките на 4 специфични цели (СЦ), както следва:

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика.

Подкрепа за активни мерки за достъп до пазара на труда, вкл. чрез съвместни действия на социалните партньори, чрез следните *примерни дейности/направления*:

- 1. Включване на безработни младежи в стажуване и чиракуване, субсидирана заетост, включително за първа работа, с цел устойчива интеграция на пазара на труда;**
- 2. Предоставяне на пакети от обучения, включително обучение чрез работа, за младежи - отпаднали от училище, NEETs, които са без образование или с ниско равнище на образование и без квалификация (по-ниско от основно образование 8 клас); развитие на интегрирани пакети за обучение, включващи функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности, дигитална компетентност;**
- 3. Идентифициране, активиране, оценка на способностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда, регистрация в ДБТ;**
- 4. Обогаляване на услугата “Менторство” – чрез включване на действия, по „джоб карвинг” за групи в неравностойно положение, усилване ролята на работодателя, наставник и учител на работното място;**

5. **Предоставяне на трудово консултиране и професионално ориентиране, профилиране, активиране на потенциала на раб. сила, персонализирани услуги;**
6. **Подкрепа за самостоятелна заетост, вкл. в областта на социалната икономика:**
  - a. мерки за стимулиране на предприемачеството на желаещи да стартират стопанска дейност, развитие и преценка на бизнес идеи, обучения за предприемачески умения, подкрепа за регистрация на бизнес дейности;
  - b. мерки за развитие на умения в областта на социалното предприемачество, в т.ч. за безработни и младежи;
  - c. мерки за подкрепа и развитие на започналите дейност начинаещи предприемачи;
  - d. достъп до финансиране за стартиращи предприемачи;
  - e. специфична подкрепа за самостоятелна заетост на младежи и други групи в неравностойно положение на пазара на труда
  - f. подкрепа за социално предприемачество.
7. **Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица, завършили образование без квалификация или с квалификация, неотговаряща на потребностите на работодателите, вкл. за подготовка на работна сила в секторите, в които се очаква недостиг на работна сила (според прогнозите до 2034 г.);**
8. **Обучения за придобиване на базови умения по различни професии, които не са обвързани с придобиване на квалификация, с цел включване на пазара на труда на лица с начално или без образование и с ниска грамотност;**
9. **Обучения за придобиване и развитие на умения и компетентности, необходими във връзка с бъдещето на труда (тип „soft skills“)— организационни умения, вкл. работа в екип, дигитални умения, STEM, преносими умения, разрешаване на проблеми, умения за учене, управление на времето и др.;**
10. **Пакет от мерки насочени към дългосрочно безработни лица за преодоляване на липсата на квалификация, образование, навици, мотивация и работа, в т.ч. мотивиране, обучение за придобиване на умения за учене, професионално ориентиране, професионално обучение, КК, чиракуване, др.;**
11. **Осигуряване на „пакети“ за мобилност. Завръщане на лица от чужбина чрез осигуряване на пакет от стимули и мерки. Възможност за развитие на предприемаческа дейност за завръщане на българи в малките населени места, според профила на лицето; мерки за трудова мобилност, в т.ч. осигуряване на „транспорт“, в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;**
12. **Валидиране на умения, придобити по неформален и информален начин извън сферата на формалното образование;**

13. Стимулиране на работодателите за разкриване на работни места на първичния пазар и предоставяне на стимули за насърчаване на заетостта на целеви групи със специфични потребности, вкл. рано пенсионирани лица, образовани младежи от ромската общност, граждани от трети страни, участници с произход от други държави, в т.ч. чрез финансиране на менторство и наставничество;
14. Дейности за подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво за създаване на устойчиви работни места за роми, с акцент върху жените от ромски произход, хора с намалена работоспособност и продължително безработни;
15. Подкрепа за развитие на социалните предприятия, вкл. и на цифрови умения на работещите в тях;
16. Създаване на партньорства и мрежи, кълстери в социалната икономика;
17. Подкрепа за провеждане на обучения на служителите и работниците в социалните предприятия; валидиране на придобитите умения на работното място в социалното предприятие (особено за лица с увреждания) с цел интегриране на пазара на труда;
18. Стимулиране на формите на сътрудничество между социалните предприятия за споделено производство и разпространение на продукти;
19. Подкрепа на дейности за повишаване информираността, разпознаваемостта на продуктите на социални предприятия на пазара.

Целеви групи:

- безработни, вкл. продължително безработни и младежи, хора с увреждания, -лица с основно и по-ниско образование и без квалификация;
- неактивни, вкл. младежи и младежи NEETs, хора с увреждания, лица с основно и по-ниско образование и без квалификация;
- желаещи да се самонаемат, независимо от статута им на пазара на труда;
- желаещи да стартират стопанска дейност, вкл. социални предприятия;
- търсещи работа /безработни/ лица, вкл. в социалната сфера.

СЦ 2. Модернизиране на институциите и службите на пазара на труда за оценяване и предвиждане на потребностите от умения с цел осигуряване на своевременна и съобразена с нуждите помощ, а също и за подпомагане на съответствието между търсенето и предлагането на пазара на труда, на преходите и на мобилността:

Примерни дейности/направления:

1. **Повишаване на капацитета и експертизата на служителите от АЗ за работа с продължително безработни лица за откриване на наличните, придобиване и доразвиване на меки умения;**
2. **Създаване на център за валидиране на неформално и информално придобити умения и компетентности извън съществуващия в сферата на формалното образование;**
3. **Определяне на „Портфейл“ за обучение на различните целеви групи;**
4. **Анализ и разработване на мерки за насърчаване на подкрепа за местни политики - по отношение на „дефицит на работни места“-завръщане в населеното място, след завършване на образование /приоритизиране, напр. за учители, лекари, мед. сестри и др/. Прогнозиране и планиране на тенденциите и развитието на пазара на труда;**
5. **Разработване на мерки, които подпомагат трудовата мобилност;**
6. **Предоставяне на посреднически и подкрепящи услуги за търсещите работа лица и работодатели за транснационална мобилност, включително за чиракуване и стажуване, организиране и участие в информационни събития, трудови борси и др. в България и останалите страни от мрежата EURES;**
7. **Предоставяне на услуги за достъп до пазара на труда на лица от ЕС, кандидатстващи за работа в България;**
8. **Подобряване дейностите по планиране, изпълнение, мониторинг, оценка и контрол на политики и услуги в институциите в сферата на пазара на труда.**
9. **Подобряване на дизайна и участието в активни политики на пазара на труда с акцент върху индивидуализирана и интегрирана подкрепа;**
10. **Изграждане на ефективни партньорства и обмен на информация между институциите МТСП, АЗ, АСП, МОН, НАПОО, НСИ, НОИ, ИА ГИТ, АХУ, НАП, АКСУ и др. по въпроси, свързани с пазара на труда, в т.ч. чрез системи за електронен обмен на данни;**
11. **Осигуряване на адекватно прогнозиране на потребностите на участниците на пазара на труда и предоставянето на услуги за тях и по-активно въвличане и участие на работодателите в различните процеси;**
12. **Повишаване на качеството на предоставяните услуги от институциите в сферата на пазара на труда;**
13. **Провеждане на специализирани изследвания, проучвания и анализи, като напр. наличие на съответствие между търсенето и предлагането на работна сила, вкл. в регионите с най-висока безработица, определяне на проблемите и търсене на решения за преодоляване на регионалния дисбаланс, сектори с недостиг на работна сила, др.;**
14. **Подобряване на координацията между МОН и АЗ по отношение на учащите, завършващи 10 клас, 12 клас, както и завършващите университетите, в контекста на интеграцията им в трудовия пазар;**

15. Дейности за повишаване на капацитета на социалните партньори с цел насърчаване на социалния диалог и засилване на ролята и участието им в Европейския семестьър и формирането на националните политики във връзка с изпълнението на Европейската харта за социалните права;
16. Обмен на най-добри практики относно начините за задържане и привличане на таланти от и към страната;
17. Изграждане на система за оценка на ефективността и ефикасността на предлаганите от АЗ услуги, базирана на данни от свързани административни регистри;
18. Цифрова трансформация на институциите и службите на пазара на труда. Подобряване на системата за разпространение на информация и комуникация между структурните звена;
19. Изграждане на автоматизиран съветник за трудово посредничество, базиран на оценка на уменията на търсещите работа лица, предлагащ алтернативни сценарии за преходи в заетост;
20. Въвеждане на изкуствен интелект в помощ на предоставяните посреднически услуги, чрез който да се определят алтернативи за възможностите за заетост на дадения човек в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план;
21. Профилиране (сегментиране) на търсещите работа лица. Разграничаване на различни видове профилиране с помощта на анализи на придобитите данни;
22. Съпоставяне на търсещите работа лица с наличните работни места.

Целева група: Служители в институции работещи в сферата на пазара на труда, безработни, ТРЛ, неактивни, други.

СЦ 3. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве:

Съдържа две подцели, както следва:

Специфична цел 3.1. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс между професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца:

Примерни дейности/направления:

1. Подкрепа и насърчаване използването на гъвкави форми на работа и въвеждането иновативни форми на организация на труда;
2. Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на родителите;
3. Насърчаване на участието на жените на пазара на труда;
4. Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и ненасилието на работното място;
5. Практики за подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до пазара на труда и кариерното им развитие.

Специфична цел 3.2. Здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве:

Примерни дейности/направления:

1. Насърчаване на по-дълъг активен живот чрез интегриран и иновативен подход;
2. Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
3. Адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените в т.ч. активно остаряване в добро здраве; реакция при криза;
4. Апробиране и въвеждане на превантивни мерки, вкл. чрез повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица в риск от загуба на работа вследствие на реструктуриране на икономиката (в резултат от глобализация, въвеждане на нови технологии, закриване на неекологични производства и др.);
5. Създаване, тестване и внедряване на инструменти и модели на секторно и фирмено ниво за стратегическа оценка на потребностите от работна сила, в т.ч. от нови умения и квалификации. Инструменти за изследване и оценка на качествата и стратегическия потенциал на човешкия капитал по сектори и региони;
6. Разработване и реализиране на секторни и регионални стратегии, програми и модели за адаптация към промените и развитие на човешките ресурси по сектори и региони. Подкрепа в създаването на секторни и регионални фондове и клъстери за развитие на умения на работната сила;
7. Разработване и внедряване на системи за изследване и оптимизация на работните процеси, на организационната и екипна ефективност. Инструменти и модели за одит и оценка на ефективността и ефикасността в управлението на човешките ресурси, въвеждане в работата и социализация на новопостъпили млади работници и служители; управление на разнообразието (различията) в организациите, корпоративната култура и приемствеността между поколенията на работното място;

8. Развитие на секторни, регионални и фирмени стратегии и мерки за управление във връзка с възрастта (активно остаряване). Повишаване на осведомеността и разбирането от страна на работодателите, работниците и техните представители относно предизвикателствата и възможностите, произтичащи от демографските промени. Осигуряване и поддържане на здравословна, безопасна и продуктивна работна среда, съобразена с възрастовите потребности на работната сила. Насърчаване на иновативни подходи за целия жизнен цикъл, допълнени от продуктивни и качествени работни места, които да дадат възможност на хората да поддържат своите умения, продуктивност и работоспособност на всеки възрастов етап.;
9. Подкрепа за създаване на специализирани онлайн портали за търсене и предлагане на работни места за хора над 50 – годишна възраст и хора с трайни увреждания. Разработване и внедряване на инструменти, модели и програми за изследване и управление на стреса на работното място. Подкрепа в изграждането и развитието на фирмени и секторни центрове за превенция и профилактика на стреса в работата, в т.ч. и прегряването /“бърнаут“/;
10. Разработване и внедряване на инструменти и модели за адаптиране на работните места и организацията на процесите към хора с хронични заболявания и трайни увреждания;
11. Мерки за работа с работодателите, вкл. при реструктуриране на икономиката;
12. Подкрепа за подготовка на работна сила в сектори, в които се очаква недостиг на работна сила (съгласно прогнозите до 2034 г.), вкл. в социалната сфера;
13. Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на заетите лица. Осигуряване на „транспорт“, в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
14. Насърчаване участието на по-възрастното население в пазара на труда;
15. Подкрепа за активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве;
16. Насърчаване на по-дълъг активен живот чрез интегриран и иновативен подход;
17. Осигуряване на по-добър баланс между професионален и личен живот, включително чрез достъп до заетост и ре/интеграция на пазара на труда на лица, полагащи грижи за зависими възрастни членове на семейства. Достъп до услуги, вкл. интегрирани в подкрепа на тези лица;
18. Насърчаване на работодателите да подобряват работната среда, да въвеждат гъвкави и/или иновативни форми на организация на работното време, вкл. за работещите над 54 г.;
19. Обучение на работодателите в подкрепа на развитие на сферата на КСО дейности;
20. Изследване на новите форми на заетост и повишаване привлекателността на новите професии;

21. Съвместни действия на социалните партньори за провеждане на социален диалог и постигане на договорености на национално и секторно ниво по въпроси, свързани с подобряването на условията и организацията на труд, адаптирането на предприятията и работниците към промените и прилагане на специални политики по активното стареене.

Целева група: Работодатели, жени, безработни лица, възрастни лица, заети лица, търсещи работа лица. Заети лица, в т.ч. наети и самостоятелно заети лица; работодатели, лица, полагащи грижа за зависим възрастен член от семейството, възрастни в риск и техните семейства.

СЦ 4. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност:

Примерни дейности/направления:

- 1. Целева подкрепа за повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица;**
- 2. Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, усъвършенстване и преквалифициране, включително обучения на работното място;**
- 3. Валидиране на знания, умения и компетенции, постигнати чрез неформално и самостоятелно учене;**
- 4. Инвестиции в умения, съобразно нуждите на пазара на труда с фокус върху общите и специфичните дигитални умения;**
- 5. Мерки за намаляване на различията в компетенциите между отделните възрастови групи по отношение на ИКТ уменията и STEM уменията. Подкрепа за обучения;**
- 6. Подкрепа за създаване на благоприятна среда за учене през целия живот;**
- 7. Изграждане на национална мрежа за професионално ориентиране на възрастни – напр. центрове за професионално ориентиране във всяко бюро по труда в областен град;**
- 8. Дейности по насърчаване на професионалната мобилност и подкрепа за кариерно развитие на заетите лица;**
- 9. Обучения за придобиване на базови дигитални умения за ползване на услуги, вкл. социални;**
- 10. Мерки за повишаване на компетенциите и уменията на високоспециализиран персонал в ключови области от здравната система;**

11. Подкрепа за повишаване на професионалния капацитет на обучаващите се специализанти в системата на здравеопазването за придобиване на специфични за този сектор умения;
12. Обучения, предназначени за предприемачи и служители на различни управленски нива за придобиване на бизнес умения по оперативен мениджмънт и др..

Целева група: Заети лица, в т.ч. наети и самостоятелно заети лица. Работодатели.

2. Приоритет 2 „Социално включване и равни възможности“:

Действия за подкрепа в рамките на 2 специфични цели (СЦ), както следва:

СЦ 1. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за работа:

Примерни дейности/направления:

1. Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа и индивидуализиран подход – рехабилитация, обучение, включване в заетост, др.;
2. Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
3. Предоставяне на интегрирана подкрепа (посредничество за заетост, насърчаване на квалификацията, преквалификацията, социални услуги, дейности за достъп до образование и здравеопазване) за нуждаещите се. Услуги, подпомагащи заетостта на младежи в риск;
4. Подобряване на достъпа до заетост на хората с увреждания и на други уязвими групи чрез предоставяне на комплексни услуги, вкл. към техните семейства. Подкрепа за заетост на лицата, полагащи грижа за зависими членове на семейството;
5. Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания чрез компенсация в случаите на по-ниска производителност на труда и/или изключително натоварване на работодателя, вкл. менторство, наставничество; предоставяне на средства за адаптивност и други с оглед постигане на устойчивост на заетостта на лицето;
6. Надграждане на капацитета на работодателите за работа с хора с увреждания, чрез информационни кампании, обучения за приемственост и насърчаване на активното участие в работния процес.

Целеви групи: Хора с увреждания и техните семейства, семейства с деца, вкл. с увреждания и техните семейства, деца и възрастни в риск, работодатели.

ЦЦ 2. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизирани на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи:

Примерни дейности/направления:

- 1. Подобряване на достъпа на уязвимите групи, включително на ромите, до специализирани и общодостъпни услуги за подкрепа за активно приобщаване и разработване на мерки за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията при жилищното настаняване;**
- 2. Предоставяне на подкрепа в семейството и общността, превантивни и подкрепящи услуги за деца и осигуряване на достъп до дългосрочни грижи (включително и инфраструктура):**
  - Развитие на услуги за мобилна превантивна общностна работа – включително работа в маргинализирани общности;
  - Създаване на общодостъпни социални услуги за информиране, консултиране и обучение за реализиране на социални права и за развиване на умения;
  - Създаване на социални и интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда и в общността за хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване;
  - Създаване на заместваща грижа в подкрепа на родителите на деца с трайни увреждания, семействата и лицата, които полагат грижа в домашна среда за пълнолетни лица с трайни увреждания в невъзможност за самообслужване и за възрастни хора в невъзможност за самообслужване;
  - Създаване на услуги за подкрепа и обучение на членове на семейството, които полагат неформална грижа в домашна среда за лица с трайни увреждания и за лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване;
  - Услуги за спешно осигуряване на подкрепа в случай на кризисна ситуация;
  - Подкрепа на процеса за дългосрочна грижа за хората с увреждания, чрез закриване на специализираните институции за хора с увреждания и създаване на социални и интегрирани здравно-социални услуги, включително и подкрепящи услуги, услуги за дневна грижа, услуги за резидентна грижа, подкрепа на мерки за превенция на институционализацията и други;
  - Осигуряване на подкрепа на процеса за реформиране на Домовете за стари хора;
  - Подкрепа за разширяване на мрежата от услуги за ранно детско развитие – формиране на родителски умения; консултиране и подкрепа на родители по въпросите на ранното детско развитие и отглеждането на деца; превенция на изоставянето на деца и други;

- Подкрепа за развитие на услуги за ранна интервенция на уврежданията за деца;
- Подкрепа на членове на разширеното семейство, полагащи грижи за деца, чиито родители живеят и работят извън страната;
- Развитие на застъпничеството и посредничество като услуги за подкрепа на лицата да защитават и да отстояват своите права и потребности и осъществяване на взаимодействие и координация между служителите на институциите в интерес на заинтересованите лица за реализиране на правата и потребностите им;
- Създаване на услуги за осигуряване на подслон и подкрепа на бездомни лица;
- Подкрепа за процеса по предоставяне на превантивни и подкрепящи услуги в общността за деца и младежи – развитие на услуги за превенция и реинтеграция, реализиране на дейности за превенция на възпроизвеждането на институционалния модел на грижа и повишаване на качеството и ефективността на услугите за подкрепа на децата и техните семейства, интегрирано предоставяне на подкрепа и интегрирани междусекторни услуги, подкрепа и обучения за придобиване на социални умения на младежи напускащи системата за грижа;
- Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални услуги;
- Подкрепа за придобиване на трудови умения;
- Дейности за популяризиране на социалните услуги и работата в тях.

3. Модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила. Инвестиции за подобряване на достъпността на хората с увреждания. Подкрепа чрез разработване и въвеждане на карта за идентификация за хората с увреждания:

- Проучване на опита от партньорски организации и обмен на иновативни практики за разработване на „карти за идентификация за хората с увреждания“;
- Създаване на условия за подобряване на достъпността на хората с увреждания чрез инвестиции за въвеждане на социалната иновация „карта за идентификация за лице с увреждане“;
- Изграждане на партньорски мрежи за привличане на възможно по-широк спектър от институции/организации. Анализиране на потребностите, съответно свързаните услуги/ мерки и параметризиране на инструментариума;
- Дейности за популяризиране на картата за идентификация за хората с увреждания и работа по тях;
- Повишаване на административния капацитет и насърчаване на мултисекторния подход и институционални механизми за предоставяне на подходящи и достъпни услуги в подкрепа на хората с увреждания;
- Разработване на мерки за активно социално приобщаване с цел подобряване на достъпността на хората с увреждания;
- Подкрепа за прилагане на изискванията за достъпност за хората с увреждания.

4. Инвестиции в политиките за децата и тяхното благосъстояние, вкл. в контекста на Детската гаранция;

5. Разработване на механизми за подкрепа на социално уязвими групи за достъп до услуги във връзка с дигитализацията и бъдещите подходи при предоставянето на информация и услуги;

6. Подобряване експертизата и капацитета на институциите и заетите в социалната сфера:

- Подкрепа за преквалификацията и повишаването на квалификацията на социалните работници и тяхната териториална мобилност;
- Стажантски програми и наставничество за новоназначени специалисти в социалните услуги;
- Обучения и супервизия на специалисти, предоставящи социални услуги и на общински служители по стандартите и критериите за качество на социалните услуги;
- Обучения за служители, отговорни за насочването за ползване на социални услуги;
- Обучение на общински служители за планиране на социалните услуги;
- Повишаване на капацитета за анализиране и планиране на социалните услуги, вкл. и подкрепа за разработване на програми за развитие на качеството на социалните услуги и тяхното изпълнение;
- Подкрепа за реализиране на интегриран подход и предоставяне на интегрирани услуги;
- Повишаване на капацитета на специалистите, осъществяващи социални дейности в контекста на протичащите процеси на дигитализация и цифровизация, включително и при предоставянето на услугите;
- Подкрепа на органите на съдебната власт чрез обучения в областта на социалните услуги, междуинституционално взаимодействие и оказване на съдействие, особени правила при предоставянето на социални услуги, ползване на резидентна грижа от лица, поставени под пълно запрещение;
- Обучения за служителите на АСП и АКСУ;
- Подкрепа за реформите и повишаване на капацитета в социалното осигуряване (НОИ);
- Повишаване на институционалния капацитет на публичните администрации на национално, регионално и местно равнище за осъществяването за ефективно координиране на държавната политика за правата на хората с увреждания;
- Подкрепа на институциите за идентифициране на жертвите на насилие;
- Дигитализация на работните процеси, дигитализация на услугите, включително телеасистенция, въвеждане на различни форми на електронни инструменти и ресурси;
- Подобряването на експертизата и капацитета на институциите и заетите в социалната сфера ще бъде в унисон с направените анализи и заключения относно необходимите потребности в Стратегията за развитие на човешките ресурси в социалната сфера.

7. Подкрепа за заетите в сферата на закрила на детето:

- Периодични обучения/ супервизии за работещите в социалните услуги, отделите за закрила на детето, др.;
- Специфични обучения по теми и подходи на работа, имащи отношение към определените целеви групи за съответния регион;
- Въвеждане на стимули, които да мотивират работещите в социалната сфера, включително нефинансови;
- Създаване на информационна свързаност чрез софтуерен продукт (информационна база данни), който да генерира данни и информация от други органи за закрила;
- Изграждане на експертен капацитет на служителите на ДАЗД на местно и национално равнище. Обучения за служителите на Държавната агенция за закрила на детето;
- подобряване на междуинституционалното взаимодействие между органите за закрила на детето на всички нива и координация при работа с деца, жертви на насилие или в риск от насилие.

8. Услуги за пострадали от насилие, вкл. превенция:

- Комплексен подход за подкрепа на лица, жертви на насилие;
- Подкрепа и осигуряване на подслон на лица, пострадали от домашно насилие, и на лица – жертви на трафик.

Целеви групи: Хора с увреждания; деца и възрастни в риск и техните семейства; семейства с деца, вкл. с увреждания; деца и възрастни в риск; деца, младежи и възрастни, включително с увреждания, ползващи социални услуги и техните семейства; служители на доставчици на социални и здравни услуги; лица, заети в услуги в резидентна грижа; служители от институции/организации, ангажирани с политиките в социалната сфера.

3. Приоритет 3 „Териториални инвестиции“:

Целият приоритет включва изпълнение единствено чрез териториални инструменти, изпълнявани на територията на цялата страна, структурирани по региони за планиране от ниво 2.

Действия за подкрепа в рамките на 6 специфични цели (СЦ), както следва:

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика:

Примерни дейности/направления:

1. Включване на безработни младежи в мерки за осигуряване на преход от образование към заетост и на първа работа, вкл. стажуване и чиракуване, субсидирана заетост, обучение на работното място;
2. Идентифициране, активиране, мотивиране, оценка на способностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда, регистрация в ДБТ, в т.ч. младежи NEETs;
3. Мотивиране, оценка на способностите и стимулиране на продължително безработни лица за включване на пазара на труда;
4. Предоставяне на обучения, включващи функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности, дигитална компетентност, обучение чрез работа и др., за младежи, в т.ч. NEETs, и за продължително безработни лица;
5. Предоставяне на трудово консултиране и професионално ориентиране към сектори и професии, за които е установена териториална необходимост;
6. Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица без квалификация или с квалификация, неотговаряща на потребностите на работодателите в секторите, в които е налице или се очаква недостиг на работна сила за съответния регион;
7. Мерки за насърчаване на мобилност на работната сила, особено в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
8. Дейности за подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво за създаване на устойчиви работни места;
9. Подкрепа за стартиране на самостоятелна заетост.

Целеви групи:

- продължително безработни, вкл. младежи, хора с увреждания лица с основно и по-ниско образование и без квалификация, хора над 54 г. възраст;
- неактивни лица, вкл. младежи NEETs, хора с увреждания, лица с основно и по-ниско образование и без квалификация;
- социални предприятия; самостоятелно заети; желаещи да стартират собствен бизнес;
- търсещи работа и заети лица в предприятия на социалната икономика.

СЦ 2. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве:

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 2.1. Насърчаване на балансирано участие на жените на пазара на труда, равенство и по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително чрез достъп до грижи за деца:

Примерни дейности/направления:

- 1. Подкрепа и насърчаване използването на гъвкави форми на работа и въвеждането иновативни форми на организация на труда, с цел осигуряването на по-добър баланс между професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца и достъп до услуги в домашна среда и в общността за зависими членове на техните семейства;**
- 2. Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на лица, полагащи грижи за зависими членове на техните семейства. Осигуряване на транспорт в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;**
- 3. Подкрепа на самотните и многодетни родители и за хората, полагащи грижи за зависими членове на техните семейства, за улесняване достъпа им до заетост и кариерното им развитие във връзка с регионалните потребности и възможности на пазара на труда.**

СЦ 2.2. Насърчаване на адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените, на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и на здравословната и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето:

Примерни дейности/направления:

- 1. Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето. Осигуряване на здравословна, безопасна и продуктивна работна среда, съобразена с възрастовите потребности на работещите;**
- 2. Адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените; реакция при криза;**
- 3. Насърчаване на работодателите да подобрят работната среда, вкл. и гъвкави и/или иновативни форми на организация на работното време, съгласно местни териториални специфики.**

Целеви групи: Лица, полагащи грижа за зависим член от семейството. Работодатели. Заети лица.

СЦ 3. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност:

Примерни дейности/направления:

1. Повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица в контекста на регионалните и местните потребности от квалификация на работната сила;
2. Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, включително обучения на работното място и обучения за придобиване на ключови компетентности и умения, в сектори и предприятия от важно местно и регионално значение, включително и провеждането на специфични обучения в тези сектори;
3. Дейности по насърчаване на професионалната мобилност и подкрепа за кариерно развитие на заетите лица в рамките на региона и привличане на необходима работна сила към регионите;
4. Обучения за придобиване на базови дигитални умения за ползване на услуги във връзка с установени местни потребности.

Целеви групи: Заети лица, в т.ч. наети и самостоятелно заети лица. Работодатели.

СЦ 4. Насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани на трети държави и на маргинализирани общности, като например ромите:

Примерни дейности/направления:

1. Включване в заетост, вкл. субсидирана заетост, с цел устойчива интеграция на пазара на труда;
2. Предоставяне на обучения, включително обучение чрез работа, стажуване или чиракуване, обучения за придобиване на функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности и придобиване на умения за повишаване шансовете за включване в заетост. Предоставяне на трудово консултиране и професионално ориентиране;
3. Идентифициране, активиране, оценка на способностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда, регистрация в ДБТ;
4. Обучения за придобиване на базови умения по различни професии, които не са обвързани с придобиване на квалификация, с цел включване на пазара на труда на лица с начално или без образование и с ниска грамотност;
5. Подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до услуги, вкл. и до пазара на труда и кариерното им развитие;
6. Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, семейното планиране и отговорно родителство, услуги за ранно детско развитие, формиране на родителски умения; превенция на изоставянето на деца и други;
7. Предоставяне на подкрепа с цел подобряване достъпа до здравни услуги и здравна профилактика;
8. Достъп до социални услуги и развитие на социални умения;

9. Организиране на кампании за преодоляване на патриархалните стереотипи сред маргинализираните общности;
10. Организиране на кампании за създаване на толерантна и благоприятна обществена среда за изпълнението на политиките за социално включване. Мерки за повишаване на здравната и образователната култура;
11. Преодоляване на стереотипите чрез промотиране на добри примери и практики за социално-икономическа интеграция в обществото.

Целеви групи: Лица, живеещи в маргинализиран общности и създаващи риск от бедност и социално изключване.

СЦ 5. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за работа:

Примерни дейности/направления:

1. Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи, , вкл. и техните семейства, както и предоставяне на комплексни услуги с цел достъп до заетост;
2. Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
3. Предоставяне на интегрирана подкрепа (посредничество за заетост, квалификация, преквалификация, дейности за достъп до социални услуги, образование и здравеопазване);
4. Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания.

Целеви групи: Хора с увреждания и техните семейства, Семейства с деца, вкл. с увреждания и техните семейства. Деца и възрастни в риск. Работодатели.

СЦ 6. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи:

Примерни дейности/направления:

1. Предоставяне на подкрепа в семейството и общността;
2. Социални и интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда и в общността за хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване;

3. Подкрепа на родителите на деца с трайни увреждания, семействата и лицата, които полагат грижа в домашна среда за пълнолетни лица с трайни увреждания в невъзможност за самообслужване;
4. Подкрепа и обучение на членове на семейството, които полагат неформална грижа в домашна среда за лица с трайни увреждания и за лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване;
5. Подкрепа за придобиване на трудови умения;
6. Услуги за лица, пострадали от насилие, вкл. превенция.

Целеви групи: Хора с увреждания и в невъзможност за самообслужване; Деца и възрастни в риск и техните семейства; Семейства с деца, вкл. с увреждания.

4.Приоритет за техническа помощ:

Подкрепа за:

- Подобряване на процесите на планиране, изпълнение, мониторинг, оценка и контрол на ПРЧР;
- Повишаване капацитета на бенефициентите при разработването и управлението на проекти по ПРЧР.

5.Бюджет на Програмата:

<i>Приоритет</i>	<i>Принос на ЕС (евро)</i>	<i>Национален принос (евро)</i>	<i>Общо (евро)</i>
П1	963 623 905	204 061 532	1 167 685 437
П2	452 670 095	95 859 550	548 529 645
П3	157 366 000	27 770 471	185 136 471
ТП	39 570 000	6 982 941	46 552 941
Общо	1 613 230 000	334 674 494	1 947 904 494